

Список використаної літератури

1. Сиротків В. М. Прислів'я та приказки як джерело вивчення етико-правових звичаїв і уявлень народу / В. М. Сиротків // Народна творчість та етнографія. – 1987. – № 1. – С. 39-42.
2. Кунин А. В. О стилистическом контексте во фразеологическом ракурсе: Сборник научных трудов / А. В. Кунин. – М., 1976. – Вып 103. – С. 102-110.
3. Кунин А.В. Английская фразеология / А. В. Кунин. – М. : Русский язык, 1970. – 218 с.
4. Шанский Н. М. Очерки по русскому словообразованию / Н. М. Шанский. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : УРСС Комкнига, 2005. – 336 с.
5. Гудзик К. Про що говорить мова? / К. Гудзик. – К. : «День», №161, 2004. – 50 с.
6. Neumann S. Zur Terminologie der parömiologischen Strukturanalyse / S. Neumann. – Proverbium, 1966. – N.6. – 230 S.
7. Качан А. Мова без прислів'я, як їжа без солі / А. Качан // Урок української. – 2002. – № 7. – С. 52-53.
8. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вища школа, 1983. – 176 с.
Стаття надійшла до редакції 1 листопада 2012 р.

A. Vitrenko

SEMANTICS DESCRIPTION OF GERMAN AND UKRAINIAN PROVERBS ABOUT WORKING

This article is devoted to the approaches to the study investigators to review proverbs as units phraseology and classification of phraseological units, to the investigation semantic features of German proverbs about working and compared them with the semantics of Ukrainian proverbs.

УДК 811.111'367

О.В. Гордієнко, О.В. Кечеджі

НАРОДНА ЕТИМОЛОГІЯ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ КРЕАЦІЇ ДЕРИВАЦІЙНИХ ЕЛЕМЕНТІВ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Стаття присвячена розгляду етимологічно гетерогенних словотворчих елементів, які надійшли до англійської з інших мов у процесі «народної етимології». Зроблено аналіз дериваційних морфем з точки зору їх етимології та продуктивності.

Ключові слова: народна етимологія, словотворчий елемент, словотвір, лексичні інновації, деривати.

Лексикон будь-якої мови маркується (відзначається) постійним континуумом лексичних інновацій, що пов'язано з численними змінами в позамовному середовищі та суспільною діяльністю людей. Особливо це стосується англійської мови, оскільки (на сучасному етапі) саме вона є офіційною мовою міжнародного спілкування [1, с. 152], або «глобальною мовою» [2, с. 349; 1, с. 153], «global language» [3, с. 30], «lingua franca» [4, с. 42], «Elf (English as Lingua Franca)» [5, с. 209]. Останнім часом збагачення вокабуляру англійської мови трапляється не стільки за рахунок надходження повноцінних іншомовних лексем, скільки завдяки активним вербокративним процесам. Не останню роль в зазначеному процесі відіграють дериваційні елементи

іншомовного походження, які з'являються в процесі так званої «народної етимології».

Об'єктом нашого дослідження стали етимологічно гетерогенні словотворчі елементи іншомовного походження, які надійшли до англійського вокабуляру в процесі народної етимології, а **предметом** – особливості їх функціонування в сучасній англійській мові.

Актуальність дослідження зумовлена тим фактом, що іншомовні дериваційні елементи утворюють численні лексичні інновації. Завдяки ним збагачується словниковий склад сучасної англійської мови.

За матеріал дослідження слугували лексикографічні джерела іншомовних слів (паперові та електронні), англійські періодичні та інші друковані видання, а також ресурси Інтернету.

Вибір для аналізу дериваційних елементів, які було утворено в процесі народної етимології, зумовлений тим фактом, що вони вважаються продуктивними у лексичній системі англійської мови на сучасному етапі та є підґрунтям для творення численних лексичних інновацій.

Метою нашого дослідження є аналіз дериваційних псевдоморфем з точки зору їх походження та ролі у формуванні лексичних інновацій в сучасній англійській мові.

Поставлена мета обумовлює вирішення наступних **завдань**:

- дати визначення терміна «народна етимологія»;
- виокремити мови-донори дериваційних елементів, утворених в процесі народної етимології;

- визначити роль етимологічно гетерогенних псевдоморфем у збагаченні словникового складу сучасної англійської мови.

Процес афіксації фрагментів запозичених лексем, окрім телескопії та скорочення лексичної одиниці іншомовного походження, також відбувається завдяки так званій «народній етимології». Питання, що пов'язане з «народною етимологією», розглядається багатьма науковцями: Л. А. Введенською, О. А. Земською, М. М. Маковським, Ю. В. Откупщіковим тощо.

В загальному сенсі, поняття «народна етимологія» трактується як пошук внутрішньої форми лексичної одиниці для пояснення її значення [6, с. 34]; це така етимологія, «яка базується не на наукових принципах аналізу, а на випадкових зіставленнях ...» [7, с. 315]. Однак, серед лінгвістів не існує одностайної думки щодо тлумачення цього явища. Науковці по-різному трактують «народну етимологію». Саме тому й досі ведеться дискусія стосовно формулювання цього процесу. Деякі лінгвісти схильні до думки, що більш коректним є поняття «хибна етимологія», або «наївна», тому що даний напрямок етимологічного дослідження – хибні явища при використанні лексичних одиниць й зокрема ЛО іншомовного походження. Інші науковці – навпаки, вважають некоректним називати «народну етимологію» хибною, зауважуючи при цьому, що:

- по-перше, навіть наукова етимологія, а не тільки «народна» може бути хибною;
- по-друге – наївна етимологія не обов'язково є хибною;
- по-третє, трапляються випадки надходження так званих «народно-етимологічних» лексичних одиниць до словникового складу мови як рівноправних лексем [8, с. 39-40; 7, с. 316].

Ми, в свою чергу, погоджуємося, що питання тлумачення даного явища є дискусійним. Однак, стосовно нашого дослідження, процес народної етимології розглядається як вільне розчленування слова на псевдоморфем та використання їх у функції словотворчих афіксів. З цієї точки зору, питання, щодо формування словотворчих гетерогенних елементів в процесі «народної етимології», розглядається у дослідженнях С. М. Єнікєєвої [15, с. 216], Ю. А. Зацного [5, с. 185], Р. К. Махачашвілі

[9, с. 55]. Частково цього явища у своїх працях торкаються: Н. М. Амосова [10, с. 201-203], Л. А. Введенська [8, с. 45], О. А. Земська [11, с. 196-197], М. М. Маковський [6, с. 33-34], В.І. Максимова [12, с. 141-142]. Це свідчить про більш вузький напрямок «народної етимології», який є актуальним на сучасному етапі (адже цей процес не припиняється й зараз) появи етимологічно гетерогенних словотворчих афіксів у мові-реципієнті.

З огляду на наведені вище тлумачення та враховуючи думку науковців, ми вважаємо, що процес випадкового зіставлення з етимологічно-спорідненими морфемами є фундаментом для «народження» гетерогенних елементів в результаті свавільного розчленування лексичних одиниць іншомовного походження на псевдоморфему та використання однієї з них у функції словотворчих елементів у мові-реципієнті. Цей факт знаходить підтвердження у нашому емпіричному матеріалі.

Яскравим прикладом словотвору за участю псевдоморфем, в процесі «народної етимології», відбиває високочастотний фрагмент німецького походження **-burger**, який було виокремлено з лексичної одиниці **hamburger** [13, с. 85]. За участю псевдоморфemi **-burger** у мові-реципієнті була утворена низка інновацій за аналогією до ЛО **hamburger**, що свідчить про високу продуктивність елемента **-burger**: **bearburger**, **beefburger**, **buffaloburger**, **cheeseburger**, **chickenburger**, **deerburger**, **fishburger**, **sausageburger**, **seaburger**.

*For the former, the choices include the TG double **cheeseburger** (570 roubles).* (The Moscow News, December 29, 2009 – January 18, 2010).

Наведені приклади свідчать про генералізацію семантичного значення псевдоморфemi **-burger**, яка позначає «будь-який бутерброд». Висока продуктивність елемента **-burger**, а саме формування за його участю ряду похідних, дає нам підстави відносити даний гетерогенний елемент до продуктивних словотворчих афіксів англійської мови.

Будь-яке явище афіксалізації фрагментів запозичених лексем повинно пройти процес телескопії, який створює умови для переходу фрагментів запозичених лексем спочатку до афіксоїдів, а, з часом, й до повноцінних афіксів. За участю гетерогенного елемента **-abilia** «будь-які речі, що пов'язані із пам'яттю або спогадами», який виокремився від лексичної одиниці латинського походження *memorabilia*, утворилася ціла низка новотворів: **commemorabilia**, **Dianabilia**, **murderabilia** тощо.

*Gloucester-based auctioneers, BK, are selling a remarkable collection of royal **commemorabilia** tomorrow.* (The Gloucester Citizen, March 20, 2002).

*«I'm in favor of anything that would help the victims,» David Kaczynski said in an interview. "But in a personal sense, having these letters treated as **murderabilia** is appalling to us. How do you balance the need for human decency and dignity with doing the best thing?»*(The New York Times, January 22, 2007).

Стосовно елемента **-abilia**, можемо зауважити що він абсорбував семантику слова-етимона, носить постпозитивний характер та є доволі продуктивним в словотворчій системі англійської мови.

Психолінгвістичний фактор прагнення мовця довідатися в новому слові якісь відомі йому морфemi, зіставити незнайоме зі знайомим призводить до свавільного членування слова-етимона, а це, в свою чергу – до поширення процесу утворення слів за аналогією з використанням псевдоморфем.

Так, наприклад, словотворчий елемент **-azzi** був виділений в результаті розподілу лексичної одиниці італійського походження **paperazzi** на окремі псевдоморфemi, абсорбував семантику вихідної лексеми та утворив низку похідних за аналогією: **paperazzi** – «*tabloid print reporters, particularly those who hound stars and politicians as aggressively as their paparazzi cousins*», **peoplerazzi** – «*people who take pictures of*

*celebrities in situations that are newsworthy or shocking, particularly to post those pictures online», **rumorazzi** – «the writers of industry gossip columns», **snaparazzi** – «amateur photographers who pursue celebrities to take their pictures».*

*A new word «**Peoplerazzi**» has been coined to describe citizen journalists who focus on celebrities, in catching well-known people doing ordinary things. (The Hindu, July 2, 2006).*

*Celebrities could be the biggest target of phonecam photographers. A service called CelebSnapper is already dedicated to receiving phonecam shots of celebrities from mobile phone users and transmitting them to its paid subscribers. It has coined a term for its would-be photo-newshounds: the **snaparazzi**. (The New York Times, July 3, 2003).*

Чимало неологізмів було утворено за участю елемента **-cracy**: **adhocracy** – «неофіційна структура без бюрократичної політики, протилежність бюрократії», **agressocracy** – «суспільство, в якому багатство та влада належать найбільш напористим його представникам», **aristocracy** – «вищі шари певного суспільства», **autocracy** – «система, при якій влада належить одній людині», **corpocracy** – «суспільство, в якому корпорації мають значущу економічну та політичну владу», **gunocracy** – «влада «людина зі зброєю» в результаті вільного продажу зброї в США», **kleptocracy** – «суспільство яке базується на корупції», **punditocracy** – «впливовий клас експертів або політичних коментаторів», **thugocracy** – «управління країною або державою групою бандитів», **xerocracy** – «суспільство, в якому цензура є настільки розповсюдженою, що єдиним шляхом таємного розповсюдження інформації є за допомогою фотодокументів або інформаційних бюлетенів».

Словотворча псевдоморфема **-cracy** «влада, група людей, яка має владу» була виділена зі складу лексеми **aristocracy** та приймає участь в утворенні неологізмів, які позначають «владу; групу людей, які мають владу». Емпіричний матеріал свідчить, що гетерогенний елемент **-cracy** характеризується постпозитивним характером та високою дериваційністю.

*Since at least 1775, when Isaiah Thomas published his eye-witness account of the Battle of Lexington, the Worcester area has harbored many important activists for social change. Some of them, as in Thomas' siding with rebels against British rule, challenged the dominant social structures of their time. Others, in conflict with the status quo, had a vision of a society quite different from violent, imperial **corpocracy** that we know as American culture. (Sunday Telegram, April 1, 2001).*

*«But can the United States in general, and the war on Osama bin Laden and the Taliban **thugocracy** in particular, somehow be mass-marketed to a vast and skeptical Muslim populace?» (The Boston Herald, November 11, 2001).*

Паралельно із **-cracy** продовжує своє функціонування елемент **-crat**, який, за своєю семантикою, є спорідненим з **-cracy** і був виділений із декількох запозичених лексем. Завдяки псевдоморфемі **-crat** «високопосадовець; людина, яка має владу» утворилася ціла низка інновацій: **businesscrat**, **cheercrat**, **digitocrat**, **educrat**, **healthocrat**, **globocrat**, **marketcrat**, **povertycrat**, **virtuecrat**, **zioncrat** тощо.

Суфіксоїд **-naut** було виокремлено з лексичної одиниці грецького походження **Argonaut** «міфічний мореплавець». Частотне використання **-naut** у дериваційних процесах сприяло появі новоутворень: **gastronaut** – «любитель екзотичної їжі», **jargonaut** – «людина, яка використовує багату кількість жаргонізмів при спілкуванні або коли пише», **taikonaut** – «китайський астронавт», **truckonaut** – «людина, яка використовує модифіковану вантажівку або будь-яку машину як човен». Таким чином, константний елемент **-naut** почав використовуватися як словотвірний афікс, з розширенням семантичного значення – «людина, яка вільно рухається у певному середовищі або знавець певної сфери».

*The identity of China's first «**taikonaut**» — after «taikong,» the Chinese word for space*

— was kept closely guarded until the launch took place. ...

Chinese astronauts are known as «yuhangyuan,» or «travelers of the universe.» «Taikonaut» is their English nickname. (The Associated Press, October 15, 2003).

Eleven Cubans in a vintage Buick — three of them the original «truckonauts» who tried a similar intrepid journey last year aboard a battered Chevy pickup — were intercepted by the U.S. Coast Guard early Wednesday and now face a return trip to the communist island. (The Miami Herald, February 5, 2004).

Аналогічний шлях афіксалізації репрезентує французький за етимологією елемент **-preneur** від **entrepreneur** «підприємець». Як і у випадку з гетерогенним елементом **-naut**, частотне використання **-preneur** у дериваційному процесі та потенція до утворення серії інноваційних лексичних одиниць, сприяло закріпленню його суфіксального статусу. За участю елемента **-preneur** було створено такі лексичні одиниці, як **homepreneur** – «підприємець, який керує бізнесом залишаючись вдома», **ideopreneur** – «політичний маклер, який є членом політичної партії та діє поза правилами партії», **philanthropreneur** – «підприємець, який використовує закони бізнесу та власний досвід для збільшення матеріальних витрат на благодійність», **potpreneur** – «людина, яка будує свій бізнес на продажі марихуани».

Helping to organize a home-business tradeshow convinced McGee that homepreneurs needed marketing help. So in 1994 McGee closed her business to devote herself to supporting entrepreneurs. She formed the Home-Works Business Association, which provides homepreneurs with education and networking opportunities. Next came WINGS, a series of networking groups for women. (The Magazine for Canadian Entrepreneurs, April 1, 2000).

Philanthropreneurs talk a lot about «intelligent money», «social investment» and «risk and return», but can charity giving really be measured like profit and loss? It seems it can. «We provide rigorous, analytical research into the performance of charities to show our donors, many of them giving more than £ 1 million, that their money has the greatest impact,» says Martin Brookes, once an economist for global asset management company Schroders, now head of research at New Philanthropy Capital. «Our research shows us, for example, that the cost of a truant to society is £ 45,000 a year,» adds Brookes, 44, «but there's a small charity we support in the North West called the Learning Challenge that works with truants and can get them back to school at a cost of £ 500. That is an extraordinary return.» (The Times (London), February 24, 2007).

Репрезентований матеріал свідчить, що, у процесі так званої «народної етимології», виникають дериваційні елементи, які маркуються постпозитивним характером та високою словотворчою продуктивністю, поєднуються як до повних так й до редукованих форм, утворюють неологізми за аналогією та абсорбують семантику всієї вихідної лексеми.

Підводячи підсумок, вважаємо за необхідне підкреслити, що час від часу спостерігається «коливання» в лексиці англійської мови. Вона зазнає певних змін завдяки «народженню» нових дериваційних елементів в процесі «народної етимології», які сприяють поповненню інвентара морфем в англійській мові, збагаченню її лексичного складу. Висока частотність вживання псевдоморфем сприяє закріпленню за ними статусу повноцінних словотворчих афіксів та процесу подальшої деривації за їх участю.

Перспективою подальшого дослідження може стати аналіз сфер використання інновацій словникового складу сучасної англійської мови за участю псевдоморфем та їх функціонування в англомовному лексиконі сучасного періоду.

Список використаної літератури

1. Малюга Е. Н. Функциональная прагматика межкультурной деловой коммуникации / Е. Н. Малюга // Изд. 2-е, доп. – М.: Книжный дом

- ЛИБРОКОМ», 2008. – 320 с.
2. Леонтович О. А. Введение в межкультурную коммуникацию: Учебное пособие / О. А. Леонтович. – М. : Гнозис, 2007. – 368 с.
  3. Ряховская Е. М. Английский язык и английская социокультура во второй Половине XX в. / Е.М. Ряховская // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2001. - №1. – С. 30-55.
  4. Добросклонская Т. Г. Роль СМИ в динамике языковых процессов / Т. Г. Добросклонская // Вестник МГУ, Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. - №3. – С. 38-54.
  5. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів : ПАІС, 2007. – 228 с.
  6. Маковский М. М. Большой этимологический словарь современного английского языка / М. М. Маковский // М., ООО Издательский центр «Азбуковник», 2005. – 526 с.
  7. Откупщиков Ю. В. К истокам слова: Рассказы о происхождении слов / Ю. В. Откупщиков. – 5-е изд. – СПб. : Авалонъ, Азбука-классика, 2008. – 352 с.
  8. Введенская Л. А. Этимология: учебное пособие / Л. А. Введенская, Н. П. Колесников. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 338, [1] с. – (Высшее образование).
  9. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття: монографія / Р. К. Махачашвілі. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2008. – 204 с.
  10. Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка / Н. Н. Амосова. [Предисл. О.И. Бродович. Изд. 2-е, доп.]– М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 224 с.
  11. Земская Е. А. Словообразование как деятельность / Е.А. Земская // Отв. ред. Д. Н. Шмелев. Изд. 4-е. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.
  12. Максимов В. И. Структура и членение слова / В. И. Максимов // Предисл. Ю. А. Бельчикова. Изд. 2-е, стереотипное. М. : КомКнига, 2006. – 152 с.
  13. Rhodes Chloe. A Certain “Je Ne Sais Quoi” (The Origin of Foreign Words Used in English) / Chloe Rhodes. – London, 2009. – 174 p.
  14. Айнбиндер М. И. Англо-русский словарь-справочник. Новейшие модели словообразования в языке Америки и Англии / М. И. Айнбиндер. – СПб.: Издательство «Деан», 1999. – 96 с.
  15. Єнікєєва С. М. Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови: Монографія / С. М. Єнікєєва. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. – 303 с.
  16. Delahunty A. From Bonbon to Cha-cha Oxford Dictionary of Foreign Words and Phrases / Delahunty A. – New York, Oxford: Oxford University Press, 2008. – 411 p.
  17. Longman Dictionary of Contemporary English. – Fifth impression. – Harlow, Essex: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.
  18. Martin H. Manser The Facts on File Dictionary of Foreign Words and Phrases / Martin H. – New York: Checkmark Books, 2008. – 469 p.
  19. Mary Varchaver, Frank Ledlie Moore The Browser’s Dictionary of Foreign Words and Phrases / Mary Varchaver, Frank Ledlie Moore. – New Jersey: Castle Books, 2006. – 269 p.

Стаття надійшла до редакції 30 жовтня 2012 р.

O. Gordiyenko, O. Kechedzhi

«FOLK ETYMOLOGY» AS ONE OF THE PROCESSES OF ETYMOLOGICAL

BORROWING ELEMENTS' CREATION IN MODERN ENGLISH

The paper deals with the etymological borrowing elements in the English language from another ones in the process of "folk etymology". The analysis of mentioned elements from the point of view of etymology and productivity were reviewed.

УДК 811.112.2'38

К. В. Дворова

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ ПРО КОХАННЯ

У статті проаналізовано механізми створення образності та виразності у структурі прислів'їв про кохання німецької народної культури. Було розглянуто моделі прислів'їв та їх основні структурні елементи.

Ключові слова: німецькі прислів'я, структура прислів'їв, моделі прислів'їв.

Національна культура завжди асоціюється з нацією й ототожнюється насамперед з якостями, рисами характеру, які притаманні даному етносу. Людина має національну належність лише тоді, коли вбирає у себе зміст тієї чи іншої культури, мислить та діє в її рамках, так чи інакше пов'язана з її цінностями, поділяє її турботи і помилки тощо. Усе це разом складає національну ідентичність людини.

Одним з елементів культури, який допомагає нам усвідомити національну культуру є фольклор. Яскравим прикладом усної народної творчості є паремії. До складу паремій відносяться не тільки прислів'я, а й приказки [1]. Взагалі, прислів'я та приказки – досить широке поняття, з одного боку, це фразеологічна одиниця, а з іншого – це жанр фольклору, але в даній статті ми будемо розуміти під пареміями лише прислів'я.

Прислів'я – влучний образний вислів, часто ритмічний, який віддзеркалює суть якого-небудь процесу, явища, має повчальний зміст [2].

Німецькі прислів'я дуже різноманітні за своїм змістом і охоплюють всі сторони життя німецького народу: кохання, дружба, праця, накопичений життєвий досвід, здоров'я та інше.

Кохання як складний та багатовимірний феномен психічного, емоційного життя людини має високий аксіологічний статус у багатьох гуманітарних та негуманітарних дисциплінах. Зацікавленість лінгвістів феноменом кохання можна пояснити тим, що етнічно-культурне відображення емоцій у мові, співвідношення універсального та етно-специфічного в уявленнях про почуття належать до популярних, але не повністю висвітлених питань у лінгвістиці. У сучасній концептології та лінгвокультурології велика увага приділяється концептам емоційного та етичного характеру (Н. Д. Арутюнова, А. Вежбицька, С. Г. Воркачов, В. З. Дем'янков, Н. В. Дорофєєва, О. П. Єрмакова, В. І. Карасик, О. А. Корнілов, Н. А. Красавський, В. С. Морозова, Л. Г. Панова та ін.), оскільки особливості вербальної репрезентації емоційного досвіду мають безпосереднє відношення до менталітету етносу.

Прислів'я на позначення кохання є цікавим об'єктом саме лінгвістичного дослідження ще і тому, що культура кохання в європейському лінгво-культурному ареалі є передусім культурою вербальною, тісно пов'язаною із словесним (літературним та повсякденним) вираженням. У мовленні про кохання діє закон мовленнєвого посилення емоції: констатація емоції посилює саму емоцію, а іноді навіть створює її.